

Teresa Żebrowska

Psalmy w twórczości interpretacji Ireny Popiołek-Rodzińskiej - wartości w sztuce i edukacji

Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna nr 2 (6), 132-151

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Psalmy w twórczej interpretacji Ireny Popiołek-Rodzińskiej — wartości w sztuce i edukacji

Do tych, którzy z pasją i poświęceniem
poszukują nowych epifanii piękna,
aby podarować je światu w twórczości artystycznej

Tak rozpoczyna swój *List do artystów* Jan Paweł II, nazywając ich genialnymi twórcami piękna.

Nieskończenie wiele razy odbłask tamtego doznania pojawiał się w waszych oczach, artyści wszystkich czasów, gdy zdumieni tajemną mocą dźwięków i słów, kolorów i form, podziwialiście dzieła swego talentu, dostrzegając w nich jakby cień owego misterium stworzenia [...]

Ten list jest jednocześnie formą niezwykle wartościowego, ważnego dialogu Kościoła z artystami, dialogu, który trwa nieprzerwanie od ponad dwóch tysięcy lat i który otwiera kolejne perspektywiczne przestrzenie u progu trzeciego tysiąclecia. Autentycznym generatorem tego dialogu nie są jedynie uwarunkowania historyczne czy względy funkcjonalne, lecz jest on osadzony w samej istocie religijnego doświadczenia i w akcie twórczym. Pierwowzorem każdego twórcy, osoby aktywnie zajmującej się działalnością artystyczną, jest wizerunek Stwórcy, na co wskazuje również pokrewieństwo wyrazów „stwórca” i „twórca”. Stwórca — według słów Jana Pawła II z *Listu do artystów* — „daje samo istnienie, wydobywa coś z nicości [...] i ten ściśle określony sposób działania jest właściwy wyłącznie Wszechmogącemu. Twórca natomiast wykorzystuje coś, co już istnieje i czemu on nadaje formę i znaczenie. Taki sposób działania jest właściwy człowiekowi [...]. Bóg powołał zatem człowieka do istnienia, powierzając mu zadanie bycia twórcą”.

Psalmy, księga hymnów pochwalnych, wersety Biblii są szczególną formą dialogu, rodzajem modlitwy nacechowanej niekwestionowanymi wartościami, autentycznymi emocjami, modlitwy-dialogu twórcy ze Stwórcą.

Księga, zawierająca 150 psalmów, jest dziełem wielu autorów, z których przede wszystkim należy wymienić Dawida (przypisuje się mu autorstwo ponad

połowy psalmów) oraz Salomona, Mojżesza, Ezechiasza, Hemana, Etana. Księga Psalmów, zwana inaczej Psalterzem Dawidowym, jest od wieków źródłem inspiracji i natchnieniem do modlitwy dla niejednego chrześcijanina, ale też jest tematem rozważań i analiz oraz cennym źródłem informacji dla wszystkich osób pozostających w fazie poszukiwań indywidualnych doświadczeń, szeroko rozumianego sensu i wartości duchowych. Głównym przesłaniem Psalterza Dawidowego jest oddanie należnej czci i uwielbienia Bogu oraz centralnej postaci Psalmów — Jezusa Chrystusa.

Modlitwa inspirowana psalmami dostarcza głębokich wewnętrznych przeżyć, pogłębia relacje między twórcą a Stwórcą, pozwala na większą otwartość na Jego działanie, a tym samym daje lepszą zdolność rozróżniania dobra i zła. Czytając psalmy, rozmyślamy, analizujemy ich treść i staramy się w nich uchwycić tę część, która jest skierowana do nas, która zaspokaja pragnienie harmonii i ładu, która może być pomocna w uzyskaniu poczucia jedności wewnętrznej oraz jedności ze światem, a także w kreowaniu zrównoważonego rozwoju. Istnieje ścisły związek między szeroko pojętym doświadczeniem duchowym a procesem twórczym. Dwojaki charakter tych zależności polega na doznaniach duchowych, które mogą stanowić źródło twórczości i twórczego samodoskonalenia się, lub na sytuacjach tworzenia czegoś nowego, które stanowią kontekst przeżywania adekwatnych doświadczeń.

Efekty tych działań, czyli artystyczne wytwory kultury, mogą być rozpatrywane zarówno w kategorii inspiracji dzieła przeżyciami duchowymi, jak i traktowania dzieł sztuki jako bodźca wyzwalającego duchowe przeżycia „Księga Modlitwy i Uwielbienia”, seria skąpanych w barwach akwarel będących autorską interpretacją Księgi Psalmów, czy oszczędne kolorystycznie, utrzymane niemal w achromatycznej gamie kompozycje z lat 2011–2012, inspirowane duchowością hiszpańskich mistyków Franciszka Ksawerego i Ignacego Loyoli, to

Niniejsze rozważania dedykuję Pani Profesor Irenie Popiołek, a wspomniały jubileusz jest dla byłej studentki i doktorantki oraz osoby zaproszonej przed laty do współpracy w tworzonej przez Panią Profesor Katedrze Edukacji Artystycznej Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej Ignatianum okazją do złożenia serdecznych podziękowań za artystyczną opiekę na wszystkich etapach mojej drogi twórczej, zaufanie, wielkie serce, empatię i niesłabnącą życzliwość.

prace o tematyce sakralnej, od lat obecne w twórczości Ireny Popiołek.

Niezwykła Artystka, Człowiek z szerokim opiekuńczym i pomocnym gestem, Pedagog, który dbał o zapewnienie nam — studentom malarstwa — terytoriów stymulujących kreatywność, który wyzwalał i wspierał nasze twórcze inicjatywy, kształtował osobowość plastyczną i w tym samym czasie pomagał otwierać szeroko drzwi do indywidualnych przestrzeni, artystycznych poszukiwań i który chwalił nas, kiedy operowaliśmy autorskim językiem obrazowania.

W 2015 r. przypada złoty jubileusz, pięćdziesięciolecie pracy artystycznej i pedagogicznej Pani Profesor Ireny Popiołek. Najwyższym wyróżnieniem, nagrodą za osiągnięcia w wielu dziedzinach jest medal, order, statuetka w kolorze złota, choć ja — nie odmawiając złota Dostojnej Jubilatce — dodałabym jeszcze zieleni jako kolor życia, symbol dobrego losu, harmonii, wolności, szczęścia i wewnętrznej młodości. Zieloność Duszy. Zielon jest także obecna na portretach znajomo nieznajomych kobiet, koresponduje z ich twarzami otoczonymi zjawiskową, wielobarwną florą.

Twarz i związane intymnie z osobą oblicze zajmowały myśl teologiczną i filozoficzną od wieków [...]. Irena Popiołek maluje twarze, które — choć do malarki podobne — nie są autoportretami, raczej odsłaniają jej świadomość siebie, jej sposób doświadczania i przeżywania — jak spostrzegła prof. Paweł Taranczewski we wstępie do katalogu — nie są bowiem na zewnątrz niej [...]. Artystka pozostaje [...] wewnątrz swych myśli [...] bada stan swej duszy, wydobywając jej zawartość, tworzy malarski opis własnej świadomości, od smutku, poprzez niepokój, do wzniosłej zadumy czy wręcz kontemplacji.

Przestrzeń staje się nagle konkretnym krajobrazem, tym, a nie innym wnętrzem [...], pojawia się też to, co pozostaje istotą malarstwa Ireny Popiołek do dnia dzisiejszego [...], postać, a potem twarz, która być może jest czy była przez chwilę autoportretem, ale też znaki, rekwizyty, formy tworzące klimat, osobliwe podteksty tego malarstwa, malarstwa które jest cały czas rozważaniem, rozmyślaniami o sobie, o innych, o życiu, o przemijaniu, o szybkich złudnych radościach, ale i o spokoju, skupieniu i świętości [...]. Raz są twarzami dziewcząt, innym razem to Madonny, mniszki [...] ciche i skupione (prof. Stanisław Rodziński).

„Kto nie jest wewnętrznie zrośnięty i spokrewniony z tym, co moralne i piękne, ten [...] nigdy nie pozna prawdy o dobru i złu” — twierdził Platon. Dobro, Prawda, Piękno. Słynna triada. Irena Popiołek w swojej odrębnej, jedynej w swoim rodzaju twórczości, w obrazach, które stają się Jej „wyznaniem”, podejmuje tematy szczególnie ważne i eksponuje wartości, do których powinniśmy dążyć. Zatem, z wewnętrznym spokojem, kierując się Dobrem, Prawdą, Pięknością, „spokrewniona z tym, co moralne”, wpisuje się w poczet wielkich twórców, których niecodzienne malarstwo staje się uniwersalne i ponadczasowe. Podsumowaniem powyższych rozważań niech będą słowa: „Podobnego mu nie spotkałam”.

Teresa Żebrowska

Prof. dr hab. Irena Popiołek — artysta malarz, nauczyciel akademicki, profesor zwyczajny. Ukończyła studia na Wydziale Malarstwa i Grafiki Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie (dyplom z wyróżnieniem w 1965 r. w pracowni prof. Adama Marczyńskiego). Na tejże uczelni i tym samym wydziale odbyła przewód kwalifikacyjny I (1981) i II stopnia (1984). Tytuł naukowy profesora otrzymała z rąk prezydenta Lecha Wałęsy 7 czerwca 1995 r. Od uzyskania dyplomu magistra sztuki uprawia samodzielną działalność artystyczną w zakresie malarstwa i rysunku. Zajmuje się portretem, krajobrazem i szeroko pojętymi związkami światła, przestrzeni i koloru, które realizuje technikami akwareli, olejnej, akrylowej i kolażu. Jest autorką plakatu i znaku graficznego II Synodu Biskupów Polskich (1999), znaku graficznego pielgrzymki do Polski Jana Pawła II (1997) oraz używanego do chwili obecnej znaku graficznego Konferencji Episkopatu Polski. Otrzymała liczne nagrody i wyróżnienia na konkursach rysunkowych i malarzkich. Swój dorobek prezentowała na ponad 300 ekspozycjach indywidualnych i zbiorowych, na wystawach sztuki polskiej za granicą, konkursowych, plenerowych, problemowych, muzealnych w kraju (m.in. w Krakowie, Warszawie, Lublinie, Zakopanem, Nowym Targu, Łodzi, Zamościu) i za granicą (m.in. w Kanadzie, Austrii, Jugosławii, Rosji, Szwajcarii, Niemczech, Czechach, Danii, Szwecji, Słowenii, we Włoszech, Francji, na Węgrzech i w USA). Jej prace znajdują się w zbiorach muzealnych i kolekcjach w kraju, a także w Australii, Niemczech, Danii, Holandii, Austrii, Szwajcarii i USA. Równoległe z twórczością zajmuje się pracą pedagogiczną. W latach 1965–1978 była nauczycielem rysunku zawodowego i projektowania ubioru w Zespole Szkół Odzieżowych oraz

wizytatorem i metodykiem z ramienia krakowskiego Kuratorium Oświaty i Wychowania. W latach 1978–1997 pracowała na Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (dawniej WSP i AP), gdzie pełniła funkcję kierownika Zakładu Nauczania Początkowego i Wychowania Przedszkolnego i była założycielem oraz kierownikiem Pracowni Muzyki i Plastyki (obecnej Katedry Projektów Edukacyjnych i Artystycznych), była też kierownikiem Samodzielnego Zakładu Wychowania Plastycznego na Wydziale Matematyczno-Fizyczno-Technicznym, prodziekanem tego wydziału i pierwszym dziekanem Wydziału Pedagogicznego oraz dyrektorem Instytutu Wychowania Plastycznego. Przez trzy kadencje, w latach 1982–1991, wchodziła w skład Senatu uczelni. W latach 1997–2005 była profesorem w Instytucie Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego i w latach 1997–2000 Członkiem Senatu tej uczelni. W latach 2001–2003 pełniła tam funkcję dyrektora Instytutu Sztuk Pięknych, a w latach 2003–2005 piastowała stanowisko kierownika Zakładu Malarstwa w Instytucie Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego. Równolegle, w latach 1993–2015, była profesorem i członkiem Senatu Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej (obecnie Akademii) Ignatianum w Krakowie oraz założycielem i kierownikiem Katedry Edukacji Artystycznej. Wyrazem jej zainteresowań artystycznych i pedagogicznych są liczne publikacje na temat: wychowania przez sztukę, modelu kształcenia artystycznego, wybranych problemów z dziejów sztuki współczesnej, prezentację sylwetek artystów i zagadnień dotyczących upowszechniania kultury, a także recenzje prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych, monografii indywidualnych i zbiorowych, wstępy do katalogów oraz stała współpraca m.in. z: „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis”, „Rocznikiem Wydziału Pedagogicznego Akademii Ignatianum w Krakowie”, „Horyzontami Wychowania” WAM, Wydawnictwem UR.

Klauzura, akwarela, papier, 1998

Portret ulubiony przez S. R., akwarela, papier, 1996

Przejsście, akwarela, papier, 1998

Wtajemniczona, akwarela, papier, 1997

Przejsie przez..., akwarela, papier, 1997

Odosobnienie, akwarela, papier, 1998

Portret X, akryl, płyta piślniowa, 2005

Pejzaż w tle, akwarela, papier, 1997

Portret XI, akryl, płótno, 2008

Rycerski Zakon Złotego Runa 1450, akryl, płótno, 2011

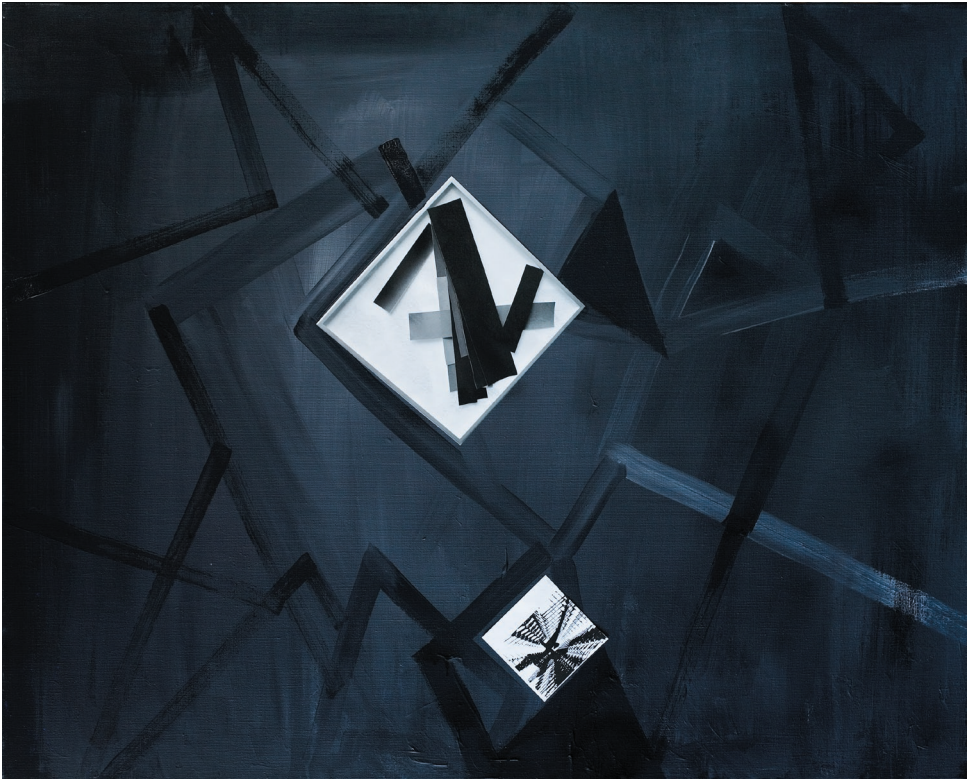
Psalm Dawidowy 71, akryl, płótno, 2011

Psalm Dawidowy 50, akryl, płótno, 2011

Epitafium dla Amy, akryl, płótno, 2011

G. Jager, akryl, płótno, 2011

Manresa 1522, akryl, płótno, 2011

W czerni, akryl, płótno, 2010